

vání do nejvyšších ohodnocení. Velice byly ceněny práce z oboru neuroinfekcí doc. dr. M. Macků, prioritní bylo studium enzymů u některých infekcí prof. dr. J. Stejskala, stejně jako práce o dlouhodobém sledování humorální imunity v průběhu akutních a recidivujících infekcí hospitalizovaných dětí doc. dr. D. Wiedermannové.

Profesor Kluska první u nás upozornil na Reyův syndrom, v té době se často na klinice vyskytující. Publikoval 130 prací a podílel se na dvou monografiích.

Pan profesor se staral nejen o odbornou erudici svých žáků, ale učil je i esteticky zpříjemňovat pracovní prostředí. Nezapomenutelné jsou jeho velké vizity, kdy na odborné otázky navazovalo aktuální extempore o výstavách, o výtvarném umění, hudbě, koncertech. Považoval za zcela samozřejmé, že i o tyto věci se musí dobrý lékař zajímat.

Z jeho žáků se stali postupem doby primáři, ředitele nemocnic, ze školských pracovníků tři jeho nástupci na klinice, jeden přednostou II. dětské kliniky a ředitelem Výzkumného ústavu zdraví dítěte.

Když byla 27. srpna 1968 ustanovena Klinika dětských infekčních nemocí a on jmenován jejím přednostou, bylo to jen formální uznání práce, kterou celá dlouhá léta dělal. Ke jmenování profesorem však z politických důvodů v r. 1969 již nedošlo.

Za konsolidace také musel předčasně své místo opustit. Aby zůstal v kontaktu se svými dětskými pacienty, pracoval ještě několik roků na různých dětských střediscích v Brně. A tak, i když odešel 28. 9. 2001, dále na něj s úctou a vděčností vzpomínají jeho žáci, jejich následovníci a i rodiny dětí, kterým pomohl.

D. WIEDERMANNŮVA

Už 25 let není mezi námi doc. MUDr. Ladislav Jandásek, CSc.

Brněnský rodák (*18. 9. 1917) doc. MUDr. Ladislav Jandásek, CSc., bývalý přednost Mikrobiologického ústavu Lékařské fakulty Masarykovy univerzity a Fakultní nemocnice U Sv. Anny v Brně, maturoval v r.

1935. Během studia medicíny na LF MU se po prvním rigorózu stal demonstrátorem na Ústavu chemie. Po uzavření českých vysokých škol pracuje jako laborant. Po válce je ještě jako medik ustanoven výpomocným asistentem na Mikrobiologickém ústavu profesora Tomáška. Po promoci v r. 1946 se stává plně kvalifikovaným asistentem. V r. 1947 nastupuje vojenskou prezenční službu a je přidělen na bakteriologické oddělení Vojenské nemocnice, to ale funguje ve FN U Sv. Anny ve stejné budově, v níž doposud pracoval. Z vojny pak přechází do budovy nynějšího děkanátu LF na Komenského náměstí, kam se odstěhoval fakultní Mikrobiologický ústav, mezitím svěřený profesoru Lukešovi. Jandásek tu píše mezi studenty oblíbené Mikrobiologické praktikum, které dosáhlo celkem tři vydání, a publikuje řadu článků vesměs bakteriologicky laděných. Žádá o studijní stipendium do Francie, ale v březnu 1948 akční výbor na LF MU udělení stipendia nedoporučuje.

Začátkem r. 1952 se fakultní Mikrobiologický ústav stěhuje zpět ke Svaté Anně, a to do III. patra budovy nemocničního Mikrobiologického ústavu. Jandásek se věnuje nejprve přípravě autovakcín, záhy se však zaměřil jako první v Brně na virologii. Po zvládnutí virologických technik začíná v r. 1953 s výzkumem viru klíšťové encefalitidy.

Ač se v r. 1954 profesori Tomášek, Neumann a Polčák vyjádřili velmi kladně k žádosti o ustanovení dr. Jandáska státním docentem z mikrobiologie, návrh byl zamítnut. Ještě po sedmi letech, když se Jandásek po prof. Tomáškově stává novým vedoucím katedry mikrobiologie, je stále jen odborným asistentem. Až v březnu 1964 je mu umožněno se habilitovat. Jeho práci „*Účinek inhibitorů v tkáňových kulturách*“ oponují tehdejší rektor UJEP profesor Martinec a budoucí akademik a ředitel Virologického ústavu Slovenské akademie věd docent Borecký. Vědecká rada fakulty schvaluje návrh na udělení titulu docenta jednomyšlně. Trvá to ale další dva roky, než je Jandásek jmenován docentem pro obor mikrobiologie.

To již několik let zkoumá příčiny nespecifické odolnosti proti virovým nákazám. Vydává monografii o virových inhibitech a postupně se dostává k velmi zajímavému tématu, které nazývá věkovým faktorem. Věkovým fakto-

doc. MUDr. Ladislav Jandásek, CSc.

rem rozumí odlišnou vnímavost různě starých jedinců vůči virové infekci. Obvykle se pozoruje zvýšená vnímavost mláďat, zatímco dospělci bývají odolní. Jandáška k tomuto problému přivedly tzv. coxsackieviry, které jsou v pokuse patogenní pouze pro novorozená myšata, nikoli pro starší myši. Jako experimentální model věkového faktoru začíná Jandásek záhy využívat infekce krysat virem vakcinie. Dospělá krysa, přesněji potkan, je výrazně odolná vůči celé řadě virových i bakteriálních infekcí, takže se pro pokusy s mikroby nehodí. Naproti tomu novorozená krysatka jsou k mnoha nákazám vysoce vnímavá. Pomocí uvedeného modelu Jandásek pátral po podstatě věkového faktoru. Objevil, že důležitou úlohu v něm hrají makrofágy. U novorozených krysat se v těchto buňkách virus vakcinie množí bez omezení, zatímco z makrofágů krysat asi týden starých se pomnožený virus nedovede uvolnit. V makrofázích dospělých jedinců se pak virus nemnoží vůbec.

Slibně se rozvíjející pokusy se nikdy nepodařilo dokončit. Psal se rok 1969 a rozbíhala se normalizace. Ač byl docent Jandásek zvolen proděkanem, funkci již nemohl nastoupit. Z jeho katedry se stal pouhý ústav začleněný do katedry hygieny a pan docent byl 1. 3. 1971 uvolněn z funkce vedoucího ústavu. A to se

k událostem z jara 1968 stavěl velice skepticky (a jeho pesimistické předpovědi se v srpnu přesně potvrdily). Prověřková komise v něm sice nespatořovala „aktivního nositele pravicových tendencí“, ale byla toho názoru, že nemůže plnit angažované funkce vysokoškolského učitele. Důkazem mělo být jeho pasivní chování při projednávání politickovýchvýchovných otázek. Že by se využilo i toho srdečného zívnutí během jednoho politického školení v ústavní knihovně? Spíše ale doplatil na své otevřené vyjadřování o odborné úrovni některých tehdejších fakultních funkcionářů. Dnem 1. 10. 1971 byl nucen rozvázat pracovní poměr s univerzitou a přejít do Krajské hygienické stanice. Tam se mu podařilo v bohumnické nemocnici vybudovat virologické diagnostické laboratoře (nyní jsou součástí Oddělení klinické mikrobiologie FN Brno).

Když v r. 1975 docent Jandásek ovdověl, uzavřel v r. 1978 sňatek se svou dlouholetou spolupracovnicí laborantkou Marií Svobodovou. V r. 1981 odchází do důchodu. Umírá 30. 8. 1984 a pohřben je na Ústředním hřbitově v Brně v kolumbáriu 1, oddíl 4b. Z rodiny ho přežívá syn Zdeněk Horváth, jehož Jandásek adoptoval během prvního manželství, protože vlastní děti mít nemohl.

Docenta Jandáška jsem poprvé poznal jako student začátkem r. 1961. Přednášel znamenitě, živě a názorně, jeho přednášky byly jediné, které jsem nezanedbával. Nezapomenu, jak na příkladu talířů vysvětloval rozdíl mezi talířem čistým a sterilním a špinavým a nesterilním. Jeho přednášku o salmonelách pokládám za nejlepší, kterou jsem kdy na fakultě slyšel. Když jsem mu ji za pár let připomněl, zrudl jako mák a přiznal se, že si ji tehdy zapomněl připravit a přednášel úplně spatra. Záhy jsem začal chodit pracovat na jeho ústav, takže u zkoušky z mikrobiologie mě již znal. Musím se pochlubit, že mi dal jedničku s hvězdičkou. Přál si, abych se věnoval virologii a do půl roku po mé promoci se mu podařilo získat mě jako asistenta. Učil mě tomu, v čem sám vynikal: práci s literaturou, virologickým technikám, plánování a vyhodnocování pokusů a umění učit. Brzy mě pověřil napsáním kapitoly do skript a občas i záskokem v přednáškách. Umožnil mi navázat na svůj výzkum zvýšené citlivosti mláďat vůči virové infekci.

Udělal ze mne mikrobiologa a vysokoškolského učitele a za to mu nepřestanu být vděčný.

Docent Jandásek byl člověk spravedlivý a velkorysý. Jednou mu jeho sekretářka (duše prostá, jsem si jist, že to neudělala schválně) řekla, že prý jsem se o něm vyjádřil, že je blbec. Zastavil mě pak na schodech a jen se zeptal, proč tak soudím. Ukázalo se, že si pani sekretářka trochu přibarvila moji – uznávám, že nezdvořilou – poznámku, že jí pan docent něco „blbě“ vysvětlil. Omluvil jsem se za to a on se tomu jen srdečně zasmál. Když jsem se mu po jeho odchodu z fakulty svěřil, že jsem dostal za úkol přepsat jeho skripta z virologie, nabídl mi dokonce pomoc a skutečně pak hotový text podrobil pečlivě revizi. Byl rovněž přímý a otevřený, občas se ale vyjádřil naprosto bez obalu a nadělal si tak dosti nepřátel. Při vzpomínce na jeho osud pociťuji smutek: Kolik toho ještě mohl pro ústav a pro mikrobiologii udělat, nebyť těch, kteří ho přinutili odejít z fakulty!

M. VOTAVA

Ohlédnutí za vědeckou dráhou univerzitního profesora Václava Křístka

Letos si připomeneme 30 let od úmrtí vysokoškolského profesora Václava Křístka, jednoho z významných bohemistů. O hodnotě jeho vědeckých prací bylo již dříve pojednáno v časopisech *Naše řeč*, *Český jazyk a literatura* a *Slovo a slovesnost* především A. Jedličkou (ČJL 29, 1978-79; ČJL 30, 1979-80; SaS 40, 1979, NR 63, 1980), M. Komárkem (SaS 41, 1980) a Josefem Hrbáčkem (ČJL 39, 1988/89, NR 61, 1978). S jeho jménem se setkáváme také v díle J. Kurze „Slovanská filologie na UK“ (Praha 1968), v „Bibliografii československé moderní filologie“ (Praha 1959), nověji v oddílu medailonů v „Slavica na Masarykově univerzitě v Brně k XI. mezinárodnímu sjezdu slavistů v Bratislavě“ (Brno 1993), v publikaci „Kdo je kdo v dějinách české lingvistiky“ (Praha 2008), dále v „Biografickobibliografických medailoncích českých lingvistů:

bohemistů a slavistů“ autora R. Večerky v *Linguistica online* (2008) a konečně v „Kapitolech z dějin české jazykovědné bohemistiky“ (2007).

Václav Křístek se narodil 30. srpna 1918 ve Slezské Ostravě. Na počátku 30. let se mu dostalo vzdělání na klasickém gymnáziu v Ostravě, poté vystudoval bohemistiku a němčinu na FF v Brně. Velký vliv na jeho budoucí vědeckou dráhu a rozvíjení prohlubujícího se zájmu o současnou i historickou lingvistiku měly tehdejší přední osobnosti jako B. Havránek, Fr. Trávníček nebo A. Kellner. Křístkovo studium na vysoké škole bylo nedobrovolně přerušeno okupací, takže se na fakultu vrátil znovu roku 1946. Nastoupil krátce na místo asistenta slovenského semináře.

Rodné Ostravsko mu pomohlo na počátku vědecké dráhy blíže proniknout k poznávání současné jazykové situace. Pod vlivem dialektologa A. Kellera zkoumal proměny slovní zásoby vázané na pracovní prostředí hornické, které důvěrně znal (z hornické rodiny pocházel). Po řadě dílčích studií se rozhodl vydat cennou knižní monografii *Ostravská hornická mluva* (Praha 1956). Popsal v ní zároveň poměry místního (lašského) nářečí k celonárodnímu spisovnému jazyku. V tomto díle prokázal nejen dokonalou odbornou znalost lingvistikou, ale též dobrou osobní zkušenost s mluvou daného regionu. (O publikaci se rozepisuje např. B. Těma: Pozoruhodná studie o mluvě horníků, NR 40, 1957 nebo M. Hájek: Monografie o ostravské hornické mluvě, SaS 19, 1958) K otázce ostravských nářečí, slangu a argotu se Václav Křístek ještě znovu vrátil v krátkém pojednání *Poznámky k problematice argotu a slangu* (SaS 34, 1973) nebo *K otázce ostravského hovorového jazyka* (ve sborníku *Poeta Fr. Trávníčkovi a F. Wollamnovi*, 1948), *K mluvě ostravských horníků* (NR 34, 1950), společně s J. Běličem *Moravskoslovenská nářečí* (Olomouc 1954).

Za neméně důležitou můžeme pokládat životní etapu jeho pobytu v Olomouci, kde se r. 1951 habilitoval, působil jako docent na zdejší filozofické, později i na pedagogické fakultě. V Olomouci Křístek přednášel současný český jazyk a dialektologii, velkou měrou se podílel na odborné jazykové výchově budoucích učitelů češtiny.